

ÑEE OYEAPOVAE TĒTĀ MIATĪPEGUA N°010/2011.

ATĪ MBURUCHA TĒTĀ MIATĪ TARIJAPEGUA

JEE I:

OYEAPOVAĒRĀ OPAETE:

ÑEMBOYAO II:

OYEAPOTAVAE:

ÑEMBOYAO 1. (OYEAPOTAVAE), añave kuae yuapĭ oyeapota yeokoa atĭ regua mburuvicharenda tĕtĕ miatĭ tarijape atĭ oyapokavae mbaravĭkĭ opaetepegua.

ÑEMBOYAO II:

OYEAPOTA MBARAVĪKĪ OPAETEGUA:

ÑEMBOYAO 2. (OYEAPOTA MBARAVĪKĪ OPAETEPEGUA), oñemboveuta jare oyeapota kuae mborokuaipe öĭ vae N°1178, oñembosĭmbi vaĕrĕ, kuae mbaravĭkĭ opaete vaepeguara.

- I. Mburuvicha kuimbae mburuvicha kuña opaete kuae tĕtĕmiatĭpegua mburuvicha ra, vaereta jare tĕtĕ ñemboyaopeguareta oñemometei vaĕrĕ kuae mbaravĭkĭrenda, kuae mburuvicha rendape, kuae mbaravĭkĭ oyapota, opaete mburuvichareta, kuae tĕtĕmiatĭpegua kuae öĭ mborokuai tĕtĕmiatĭpeguape.
- II. Mbaravĭkĭrenda tĕtĕmiatĭpegua, oyapota imbavae, ñangareko regua, oñemboeteta kuae opaete oyeapotavae, opaete kuae yo apĭ pe öĭ vae jare oyeapovaera meteirami mbaravĭkĭreta kuae oporomborĭvaeretandive.
- III. Opaete oparavĭkĭvaereta opaetepegua öĭ meta guĭnoi korepoti kuae mborokuai reta jei rami, jare öĭme vaĕrĕ guĭnoi ñembosĭmbia jupivae.
- IV. Kuae oyapota oparavĭkĭ vae opaetepegua vae.
  - a. Oyapo mborokuai guasupe jare mborokuai retape öĭ vae.
  - b. Oyeapo kuae ñemboĭpĭ mbaravĭkĭ opaetepegua.
  - c. Oyeporuta imiarĭ vaĕrĕ opaete kuae oñemboĭpĭ vaerĕ .
  - d. Oyechakata korepoti regua mbovĭra oñembogata jare mbovĭra opĭta.
  - e. Ñeangarekoa opae tepegua.
  - f. Oñemboeteta jare oñeñuvatuta kuae tĕtĕ guasu vorivia pegua omeevae, Jare irüreta imbae.

JEE II

ATĪ OPAETEVAEPEGUARA JARE ATĪ OYAPOKAVAE MBURUVICHA IYAMBAE TĒTĀ MIATĪPEGUA.

ÑEMBOYAO I.

OYUVAKE ATÍ OYAPOKAVAE TĒTĀ MIATĪPEGUA.

ÑEMBOYAO 3. (ATÍ OYAPOKAVAE TĒTĀ MIATĪPEGUA).atí oyapokavae mburuvicha iyambae tĕtĕmiatĭpegua kuae ōita oyuvake.

- a. TUICHAVAE. oyeapovaera kuae mbokia oñemometei vaĕrĕ ñee kuae mburuvicha rendape.
- b. OÑEMBOARAKUATA JARE OÑEMBORĪTA. Oyeapo vaĕrĕ mbokia oñemometei vaĕrĕ ñee opaete arasa kuae atĭ tĕtĕmiatĭpe.
- c. OMAEEVAĒRĀ JARE OÑANGAREKOTA. opaete oyeapo vaere, kuae mburuvicha rendape.
- d. ATÍ OÑEMOMETEI VAĒRĀ ÑEE.kuaepe omeeta ñee oyeapo vaĕrĕ mbokia meteirami ñee ōi vaera opaete tĕtĕ ñemboyao rupi jare kuae tĕtĕ miatĭpe.
- e. OYEAPOVAĒRĀ JARE OI MEVAERA MBAEPUERE. Oyuvake ōi vaĕrĕ ipokivaereta ōi kuae vae oyapo vaĕrĕ kuae ñemboveu mbokia regua tĕtĕmiatĭpe jare oparavĭki vaera teta ñemboyao rupi jare kuae teta miatĭpe.
- f. MBAAPORENDA OPAETEPEGUA. Oyeapota jare oñemometeita kuae mbokia kuae tĕtĕ ñemboyao rupi jare oyechakata mbaravĭki opaetevae pegura.
- g. ATÍ IVĪ YAPĪRUPI.kuae oyeapota atĭ tĕtĕ ñemboyaorupi jare oime vaĕrĕ yeokoa oñonokavi vaĕrĕ kuae mburuvicha rendape.

ÑEMBOYAO II

OYUVAKE TUICHAVAE OPOROMBOARAKUAVAE JARE OPOROMBORĪVAE.

ÑEMBOYAO 4. (OYAPOTAVAE MBURUVICHATĒTĀMIATĪ TARIJA PEGUA), mburuvicha tĕtĕmiatĭ tarijapegua jae oime guinoi mbaepuere atĭ oyapoka vaĕrĕ, kuae tĕtĕmiatĭpe.

ÑEMBOYAO 5. (YEOKOA OPOROMBO ARAKUA VAEPEGUARA JARE OÑEMBORĪVAĒRĀ MBURUVICHA TĒTĀ MIATĪ TARIJAPEGUA).

I. mburuvicha tĕtĕmiatĭpegua oñemboarakuata jare oñemborĭta.

1. oñemee vaĕrĕ opaete vaepe.
2. oyeapota opaete jare oñemeĕvaera.
3. oyeapota kuae tĕtĕmiatĭpe jare oporomborĭvaereta tĕtĕ ikatukotĭguareta.
4. oyechakata opaete kuae voriviape.
5. oporomboarakua vaereta.

II.meteirami oyapota mburuvicha kuae oyeapotavae.

- a. Oñemeeta arakua jare oñemborĭta opaete kuae oyeapota vaere kuae mburuvicha.

- b. Omeeta arakua jare oñemborita kuae oyapota mbaraviki kuation jare oime vaera yeokoa kuae ati oyapokavae tetamiatipe.
- c. Oyeapota meteirami kuae mbaraviki jare omae vaera mburuvicha.
- d. Oñemometei vaera kuae ati oyapokavae tetamiatipegua.
- e. Oñemoveuta kuae oyeapo vae mburuvicha.

ÑEMBOYAO 6. (OÑEMBOVEU VAERA OPAETEPEGUA), oñemoveuta opaete vaepe mburuvicha kuña jaeko tenondegua kuña retape, kuae tetamiatipe kuae mbaeti omogana oñemee chupe mbovimi korepoti oyapo vaera mbaraviki jare omboveuta, mbaerako jae iparaviki vae.

- 1. oyeapota mbokia oñemometei vaera mbaraviki tetamiatipe jare oi me vaera guinoi korepoti kuae mburuvicha rendape.
- 2. Oñemee vaera korepoti oyeapo vaera, mbaraviki kuation jare oi me vaera guinoi Yeokoa oporomborivaereta jare oyeapo vaera imbavae.
- 3. oyapota ipokivaereta oimevaera korepoti kuae tetamiatipe jare oporombori vaereta omeeta korepoti oyeapo vaera mbaraviki kuation, opaetepegua.
- 4. Oñemoanota, oyeapo vaera opaetepegua.
- 5. Oñemee vaera mbaraviki kuae atipe oñembosimbi vaera kuae tupapire kuae Mburuvicha rendape kuae oyapovaera mburuvicha.

ÑEMBOYAO 7. (OYEAPOTA OPAETEVAEPEGUARA JARE OMBOVEUTA MBURUVICHA), oyeapota opaete vaepegua jare omboveuta mburuvicha kuae oyapota yeokoa mburuvicha tuichavae.

DIRECTOR OPAETEPEGUAVAE OMBOVEUTA.

- a. oyapota oparavikivaereta ome vaera opaetepegua.
- b. oyapota ñemboveu opaetepeguagua.
- c. ñee mboveua.Oyapota

Oparaviki vaereta omae vaera jare omboveuta opaetepegua kuae oyeapo oi vaere

- 1. oñangareko vae tupapire reta mburuvicha.
- 2. oñemeeta mbovi ara pegua oyeapota kuae oyapota mburuvicha jare oikuation vaera.
- 3. oñemoveuta jare oñemae vaera kuae tupapire oipisi mburuvicha oñemae vaera mbaraviki jare omeeta ara jupivae kuae ñangareko pe kuae oyeapo vaera.
- 4. mbaravikirenda oyapota kuae ñemboveu imiari vaera kuation rupi kuae mbaraviki rendape mborokuai pe oi rami jare oyeapota mbovi arape guara oñemeeta oyeya vaera jandarupi kuae kuation reta oñeñovatu oi vae.
- 5. mbaraviki renda oyapota meteirami oñemboveu vaera tupapiregua, kuae omeeta mburuvicha pe, oyapo vaera jare oeya vaera jandarupi kavi jare oimeta guinoi kuation iru oñeñuvatukavi vaera.
- 6. mbaravikirenda omboveuta kuae omae vae korepotire kuae mburuvicha rendape kuae oyapota ñangareko jare oimeta guinoi kuation iru oñeñovatu vaera kuation reta.
- 7. oyeapota yeporu jare oñemoveuta kuae oyeapotavae jupi kavi.

8. oñemboveuta opaete oyeapota vae kuae atĩ rupi kuae oechata mburuvicha tětāmiatipegua.
9. oñeñovatu kavita kuation irũ reta omboveuvaerã mburuvicha kuae kuation.
10. Oñemoirũta kuae ñeangarekoa ñee omboveuta.
11. oimeta guinoi ñeangarekoa, kuae mburuvicha oyapo vaerã ñemboveu.
12. oñemometeita mbaraviki renda kuae mburuvicha rendape jare oñemboveu vaerã opaete vaepe.
13. oñangarekota, kuae mbaravikire mburuvicha, jare oparaviki vae ñee mombeua pevae.
14. omae vaerã kuae ñee mombeua mburuvicha ndive.
15. oñemae vaerã mbaraviki atĩ oyapovaerã jare oñembosĩmbi kavi vaerã, kuae mburuvicharenda kuae oyapota mburuvicha.
16. oñangareko vaerã opaetereve mburuvicha jare opaete mburuvicha rendape.
17. oyeapota atĩ oñemometei vaerã ñee oyeapo vaerã oyuvake, kuae mburuvicha tuichavae retandive, jare tũpa ñee omombeu vaeretandive jare sundaro juvicha retandive.
18. oyeapota tupapire jupivae kuae atĩ oyeapo vaerã oñemboveuta ñeñonokavia kuae mbaravikire omae vae.
19. oyeapota mbokia oñemboveu vaerã kuae mbaraviki mburuvicha oyapo vae opaetepegua, kuae tětāmiatipe jare opaete voriviape oyeapo vaerã metei rāmi.
20. oyeapota oyechaka vaerã, kuae oporomborivaereta, opaete pegua.
21. oyeapota ñangareko regua jare oyechaka vaerã kuae mburuvicha rendape.
22. oñemboveuta opaete ñee rendukarupi jare mbae rechaka rupi, opaete kuae mbaraviki regua jare mbokia regua jare mbaraviki-kuatia oyeapota vae kuae mburuvicha rendape, jare omeeta kuae mbaraviki oyeapoguere.
23. oñemeeta mbaraviki kuae atipe oyapo vaerã ñembosĩmbia kuae tupapire pe oivae jare oñonokavita kuae mburuvicha rendape kuae jei mburuvicha tětāmiatipegua.

ÑEMBOYAO 8. (OYEAPOTA KUA E TĒTĀ MIATĪPE ÑEE MOMETEI OPOROMBORĪVAE RETANDIVE TĒTĀ IKATUKOTĪ GUARETANDIVE), kuae jae oyapo tavae.

1. Oñemborĩta jare oñemeeta arakua mburuvicha pe, oyeapo vaerã mbokia oĩ vaerã meteirami oporomborivae retandive oñemboveu vaerã kuae mbokia vorivia pegua.
2. Oyeapota oñemboipi vaerã kuae mburuvicharenda tětāmiatĩ pe oporomborĩ vaereta jare omee korepoti vaereta mburuvicha, tětā ikatukotiguareta.
3. Omeeta ñemboe kuae korepotiregua oĩme vaerã ipoki vae kuae mburuvicha rendape jare omombeu vaerã mbaraviki kuae tětāmiatipe.
4. Oyapo vaerã ñee ñeñope kuae mburuvicharenda tětāmiatipe jare oñangareko vaerã kuae voriviape jare tětā ikatukotiguaretandive, oñemee vaerã kuae ñee ñeñope oyeapovae, oñemboveuvaera kuae mbaraviki kuation regua oyeapo vaerã kuae mbaravikireta.
5. Oyekuavaerã kuae oyeapotavae yeporu kuae oporomborivaeretape, ipoki vae kuae atipe oyuvake jare oñemometei vaerã ñee korepotiregua.

6. Oyeapota ñee ñeñope opaetepegua jare oimevaërä ñembori opaetepegua ome kuae oporomborivaereta.
7. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe oyeapo vaërä ñembosimbiam kuae kuartia retape jare oñeñonokavivaërä kuae mburuvicha rendape jare oñemeëvaërä mburuvicha pe.

ÑEMBOYAO 9. (OYEKAVAERA OPAETE KUAE VORIVIAPE), oyeapotavae.

1. Oyeapota ñembori oñeñonokavivaërä tupapire ñangarekoare jupivae, irü mburuvichareta têtämiatipegua, mburuvicha guasu jovake jare oporombori vaere tavi.
2. Kuae oyapota mburuvicharenda tetamiatipegua, jare opaete voriviape jare oporomborivaeretape oi vaërä oyuvake, oñangareko pave vaërä.
3. Oñemeeta ñembori kuae mbaravikire oyeapovaera, o. mburuvicha retapeguarä jare oyeapovaera mbaraviki kuae o pe jare oporombori vaereta peguaravi, jare opaete mburuvichareta peguara jare têtä ikatu koñigua reta peguaravi.
4. Oñemborita oyeapo mbokia oñemboveu vaërä kuae mburuvicha rendape jare voriviape.
5. Oñemeeta ñee jupikavivae atipe oyeapo vaërä ñembosimbiam jare opaete tupapire, oi kavi vaërä kuae mburuvicha rendape kuae oyapokata mburuvicha, têtämiatipegua.

ÑEMBOYAO 10. (OPOROMBOARAKUAVAE), kuae oyeapotavae.

1. oñemeeta ñee jupikavivae oñemboarakua vaërä mburuvicha.
2. Oyeapota ñee mometia mburuvicha omeevae opaete kuae ati rupi oyeapogue.
3. Oñemeeta mbaraviki atipe, oyapo vaërä ñembosimbiam kuae tupapire oi kavivaerä kuae mburuvicha rendape kuae omeevae mburuvicha.

ÑEMBOYAO III:

OYUVAKE OÑEMEE VAËRÄ:

ÑEMBOYAO 11. (OYEPOTA OYECHAKA VAËRÄ KOREPOTIREGUA KUAE TËTÄ MIATIPE), kuae oyapota mbaraviki mbosimbiam jei chupe vae mburuvicha oyapo vaërä jare oyeya vaërä jendarupikavi, kuae ñeñonokavia, ñangareko regua, jare oñemaevaerä mburuvicha rendape, jare kuae jae oyeapotavae.

1. Oyeapota omae vaërä, kuae mburuvicha rendape jare Kuri oi yeta mburuvichara vae kuae têtämiatipe.
2. Oyapota yakuavae, oyapovaera kuae mbaraviki kuae ñeangarekoa mburuvicha rendape, kuae têtämiatipe, jare oi mevaërä, kuae têtämiatipe.
3. Oñemaeta kuae opa oyeapoguere kuae mburuvicha rendape têtämiatipe.
4. Oyeapovaera mbaraviki kuae korepotire, omae vaereta opaete arasapegua.
5. Oñemaevaerä mbovira oñembogata korepoti, kuae korepotire omae vaeretare.
6. Oyapota kuae korepotire omae vaereta ikavi, oyapo vaërä kuae mburuvicha têtämiatipegua.
7. Oñemeeta, ikavi kuae korepoti ome vaereta kuae mburuvicha rendape, oñembsimbiam kuae ñeñonokavia pe oi vae rami.

8. Oyechata, oyeapo vaërä, jupi, kuae oparaviki tavae oisiu vaërä jare ñee ñeeñope rupi öivae.
9. Oyeapota ñemboveu, kuae oyeapoguere, jare oikua vaërä korepotire, omae vaereta opaete rupi, kuae mburuvicha tëtämiatipegua.
10. Jare omeeta mbaraviki oyapo vaërä atí ñembosimbía, kuae tupapire öikavi vaërä, kuae mburuvicha rendape kuae omeë vae mburuvicha.

ÑEMBOYAO 12. (OYEAPOTAVAE TËTÄ MIATIFE OYUVAKE), añave oyeapovaera kuae, mbaraviki omosimbi vaërä kuae oyapota, mburuvicha jei chupe vae, jare oyeapotavae.

1. Oyeapovaera jare oñemee vaërä, ñee kuae oporomborivaereta, oyuvake omeë vaërä, opaete pegua, kuae tëtämiatipe.
2. Oyapo vaërä, kuae opaete mbaeregua.
3. Oyeapota jare oñemeeta, ñee mbaekirauregua ñembotuicha vaërä kuae oporomborivaereta, jare öime yave mbaavai, korepotiregua, oñemboepita, kuae mburuvicha rendape.
4. Oñemometeita jare oyuvake öime vaërä mbaepuere, tëtä ñemboyao ivi yapí rupi jare oñemometei vaërä kuae mburuvicharenda kuae tëtämiatipe, aguñyera öime vae ikavi vae, oyeapo vaërä.
5. Oyepisita jare oñemboeteta kuae ñeapo oyeapovae kuae ikavi mbae oyapovae kuae tëtämiatipe.
6. Oyapo vaërä tuicha ñemboete iyipi gui opaetepegua, oparavikivaereta, opaetepegua vae.
7. Oyeapovaera jare oñemboipi vaërä oyeapo, mbaraviki tëtä rupi, jare oñemboveuta opaete vaepe.
8. Oyeporuta, jare oñemboveuta opaete vaepe oñemee arakua vae.
9. Oyeporuta, ñee opaete vaepe, oyecha vaërä mbia reta, jare öime vaërä oyekua vaërä mbia reta.
10. Oyeapo vaërä opaete oyuvake jare oñemboveuta öi vaërä oyuvake, kuae oyeapotavae opaetepegua.
11. Oñemeeta mbaraviki, atipe oyapo vaërä ñembosimbía kuae tupapire retare, öi kavi vaërä mburuvicha rendape kuae ñee omeë mburuvicha.

ÑEMBOYAO IV:

OYUVAKE VAËRÄ MBAEPUERE ÑEE OÑEMOMETEI VAËRÄ ÑEE:

ÑEMBOYAO 13. (OYUVAKE VAËRÄ MBAEPUERE ÑEE OÑEMOMETEI VAËRÄ), oyuvake vaërä mbaepuere, ñee oñemometei vaërä kuae mburuvicharenda tëtämiatí tarijape kuae öivae.

1. Mbaravikirenda, mbaepuere, tëtämiatipegua
2. Mbaravikirenda, tëtämiatipegua, mbaraviki korepotiregua.
3. Mbaravikirenda, tëtämiatipegua, oyeapotavae.
4. Mbaravikirenda, tëtämiatipegua, oñemometei vaërä mburuvicharenda.
5. Mbaravikirenda, tëtämiatipegua, ikavi vaërä jare oyepi vaërä.

6. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, oyepe vaērā tekoreta.
7. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, mbaekirau jare ita vera jare energía.
8. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, mbaraviki opaetepegua.
9. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, mbokuakua opaetepegua.
10. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, yaikopipevae jare i regua.
11. Mbaravikirenda, tětāmiatipegua, mboakuakua comunitario.
12. Oyeapotavae kuae tětāmiatipe, pueblo indigenaregua.

ÑEMBOYAO 14. (OYEAPOTAVAE KUAE MBARAVIKIRENDA TĒTĀMIATİPE), mbaravikirenda, öime vaērā guinoi mbaepuere, kuae tětāmiatipe, oyeapota kuae jae imbaeiño.

1. Oyeapota kuae mburuvicharenda opaete meteirami, kuae mbaravikirendape, oñemboveuta jare oyeapota, mbaraviki kuation, opaete mbaraviki retaregua tētā ñemboyao rupi, jare oñemaeta kuae ñemboe oyeapo vaērā tētā ñemboyao rupi.
2. Oñemeeta ñembori opaete vaepe kuae mburuvicha rendape, oñemometei vaērā mbaraviki jare oyeapo vaērā mbokia, ñeñokuai apoa regua.
3. Oñemeeta jare oyeapota, mbokia tětāmiatipe, jare tētā ñemboyao rupi, oñemboveu kuae mbaraviki kuation opaete tētā ñemboyao rupi, jare kuae tětāmiatipe.
4. Oyeapo kavita, kuae mbokia jare oñemboveuta mbaraviki kuation opaete ivi yapı rupi, jare tētā ñemboyao rupi, opaete oyeapo vaērā ikavi.
5. Oñemometeita kuae oporomborivaereta, öime vaērā kuakua, tētā ñemboyao rupi, jare oyeapo vaērā mbaraviki kuation oñemometei vaērā.
6. Oñemometei vaērā opaete kuae oyeko öi vae tētā ñemboyao retare, jare mbaraviki renda, kuae mburuvicha rendape, öime vaērā oporomborivaereta tētā ñemboyao rupi, jare kuae tětāmiatipe.
7. Oyeapo vaērā mbaraviki kuation kuae mbae jıpire, kuae mbaravikirendape, jare oñemae vaērā korepoti oñembogataguere.
8. Ikavi jare oyuvake vaērā oñemboveuta, kuae mbaraviki ñangareko regua jare korepoti guinoi vae.
9. Oñemborita oyeapo vaērā mbae renda Oechaka vaērā oporombori vaereta oñembori vaērā opaete tētā rupi kuae oyapota, oporombori vaereta.
10. Oyechakata jare omboveuta kuae oyeapotavae, aguiyera öime mbaavai, oñemae vaērā opaete oparaviki vaeretare.
11. Oyeapo vaērā ñee ñeñope jupi vae kuae oyeapota, opaete arasape öi vae.
12. oyapota ñeñonokavia, ipoki vaereta, ikavi vaērā tētā ñemboyao rupi, jare öi me vaērā, korepoti tētā ñemboyao rupi.
13. Oyeapota ñemboveu, jare öi meta omae vaērā, kuae tētā ñemboyao rupi, jare oñemaeta yası ñavo.
14. Oñemeeta, mbaravikire, kuae atı oyapovaera ñembosimbia, jare kuation reta öi kavi vaērā kuae mburuvicha rendape, kuae ñee omee mburuvicha.

ÑEMBOYAO 15. (ATİREGUA), mbaravikirenda, tětāmiatipegua, öi meta guinoi oyapo vaērā mbaraviki, meteirami jare oyeapo vaērā tētā ñemboyao rupi.

JEE III:

YEOKOA OYAPOTAVAE AÑETETE VAE KUAE MBARAVIKIRENDA TĒTĀ MIATĪPEGUA:

ÑEMBOYAO I:

MBARAVIKIRENDA MBAEPUERE GUINOI VAĒRĀ TĒTĀ MIATĪPEGUA:

ÑEMBOYAO 16. (OYEAPOVAĒRĀ), oyeapo vaērā, yeporu jare oñemometei vaērā, kuae oporomborī vaereta, jare oñemeeta mbaepuere kuae tētā miatīpe, oñemometei vaērā kuae oyeapotavae mbaravikirenda tētā miatī peguape.

ÑEMBOYAO 17. (YEOKOA MBURUVICHARETAPE GUARĀ), kuae oyapota kuationa apoa tētā miatī pegua, opaete oyeko ōi vae mburuvichara jare irū mburuvicha retavi, oyapo vaērā mbaravikī jae kuae.

KUATIA APOA MBAEPUERE TĒTĀMIATĪPEGUA:

- a. Oyeapota vae, tuicha vaērā oporomborivaereta.
- b. Oyeapota vae, guiroata vaērā jare omae vaērā mbaravikire, jare mbaravikī kuatiare.
- c. Oyeapota vae, kuae arasape mbaravikī kuationa ikavi vaērā.

ÑEMBOYAO 18. (OYAPOVAĒRĀ KUATIA APO JARE ŌIME VAĒRĀ

MBAEPUERE TĒTĀ MIATĪPE), oyapo vaērā kuationa apoa, regua mbaepuere tētāmiatīpe, kuae jae oyapo vaērā.

1. Oñemboipi vaērā, oñemometei jare omosimbi vaērā ivate güärā, kuae mbaravikī renda, meteirāmi, ōi vaērā kuae mburuvicha rendape, jare opaete mbaaporenda ōi kuae tētāmiatīpe vae.
2. Oyeapo vaērā mbokia ñee oñemometei vaērā kuae tētā ñemboyao rupi, omboveu vaera mbaravikī mburuvicha teta miatīpegua oyuvake ōi vaērā mbaravikī renda tētāmiatīpegua jare tētā ñemboyao rupi.
3. Oñemometei vaērā, TE, mboguapia, jare oyeapo vaērā mbaravikī kuae kuakua, tētāmiatīpe.
4. Oñemboipi oyeapo vaērā kuae atī ñangareko regua, (SOA), kuae mburuvicha rendape.
5. Omeeta oyeapota vae ipiau, aguiyera ōime ñemboavai, oporomborī vaeretape jare mburuvicha rendape.
6. Oyeapo vaērā mbaravikī jare oñembosimbi vaērā, jupi kuae ñangarekoa, jare omae vaērā, kuae mburuvicha rendape, kuae oyeya vaērā jandarupi kavi, kuae mborokuai 1178.
7. Ōimeta guinoi ñembosimbia, ñangareko regua, oyeapo vaērā mbaravikī, jare ōime vaērā ñembosimbia, jei rupi kavi, jare ōimeta ipoki vaereta oyapoka vaērā.
8. Oyeapo vaērā ñemborī metei rami mbaravikire, ipiau arasape oyekua vaērā oyeapogue ikavi oyeapo vaērā.

9. Oyeapo vaërä jare oñeñoño kavi vaërä kuae informática, jare mbaraviki oyeapo vae mbaapo rendape, opaete arasapegua oporomborivaereta omae vaërä, kuae sistema informática re.
10. Oñemboipi oyeapo vaërä mbae ipiau oñemboveu vaërä, jare mbaemboveuka jare mbaerechaka, oime vaërä kuae mburuvicha rendape.
11. Oyeapota ñemae kuae mbaravikire, jare oyeapo vaërä mbaraviki kuation, korepotiregua, oñembori vaërä kuae sistema jare oñemborita kuae mbaraviki kuation (SIGAP).
12. Oyechakata oñemee vaërä jare oñemoaña vaërä, kuae mbaraviki kuation, oñemometei ñee vaërä oyeapo vaërä arasa pegua.
13. Oñemeeta kuae mbaraviki atipe, oyapo vaërä ñembosimbia, kuae tupapire reta oi kavivaerä, kuae mburuvicha rendape, kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO II:

MBARAVIKIRENDA TËTÄ MIATÏPEGUA MBARAVIKI KOREPOTIREGUA:

ÑEMBOYAO 19. (OYEAPÓ VAERA), oyeaporuta oyeapo vaërä, kuae ñemongueta, oñemometei vaërä, jare oñemae vaërä kuae mbaraviki mbokiare, jare oyeapo vaërä mbaraviki kuation, tuicha vaera kuae tëtämiatipe.

ÑEMBOYAO 20. (YEOKOA MBURUVICHARETA PEGUARÄ), kuae oyapota kuation apo regua, tëtä miatipegua kuae oyeko mburuvichare vae kuae oime guinoi mbaepuere oyapo vaërä mbaraviki.

KUATIA APOA TËTÄ MIATÏPEGUA OYAPO VAËRÄ MBARAVIKI KOREPOTIREGUA.

- a. Oyeapotavae, mbaraviki, ivi yapi rupi.
- b. oyeapotavae, korepotiregua opaetepegua, jare mbaraviki kuation regua.
- c. oyeapotavae, oñemboveuta, mbaravikiregua.
- d. oyeapotavae, oyeapota opaete mbaavai regua.
- e. teta jare omboveuta te oñe mboguapia.

ÑEMBOYAO 21. (OYAPOTA VAE KUATIA APOREGUA TËTÄMIATÏPEGUA MBARAVIKI KOREPOTIREGUA), oyapota vae kuation apo regua tëtämiatipegua, mbaraviki korepotiregua, kuae jae oyeapota vae.

1. Oyeapo vaërä kuae mbaraviki oñemometei vaërä jare omae vaërä kuae kuation oparegua tëtämiatipegua kuae oyeapota mburuvicha rendape.
2. Oñemometei vaërä jare oyeapo vaërä kuae kuakua, korepotiregua, opaete tëtä miatipe, (PDDES), opaete yati vaërä kuae tëtä ñemboyao peguareta jare tëtä ipo reta.
3. Oyeapo vaera ñemongueta jare oñemboveu vaërä arasapegua kuae mbaraviki korepotiregua, oporombori vaeretandive.

4. Oñemoĩrũ vaere ñee kuae mbaravikĩ mbokiare jare oñemboveu vaerã mbaepuere tẽtã ñemboyao rupi jare okuakua vaerã jare oyeapo vaerã ivi yapĩ rupi.
5. Oyeapo vaerã ñemboavai mbae kuae mbaravikĩ oñeñono kavi vaerã ivi yapĩ rupi, (PLOT), mbaravikĩ jare oyeapo vaera, (PLUS), oñemometei vaerã kuae oyapota vaereta, oporomborĩ vaereta, kuae tẽtãmiatĩpe.
6. Oñemometei vaerã, ñee jare oyeapo vaera kuae mbaravikĩ kuartia korepotiregua opaete vaepeguara, oyuvake õi vaerã ivi yapĩ rupi, jare oñembo veuta, kua ñeñonokavia, kuae korepoti opaete vaepegua, jare irũ oyeapota vaereta.
7. Oñeñonota õi kavi vaerã kuae mbaravikĩ jare oyeapo vaerã, oñemae vaerã, kuae ñembosimbiam vorivia peguare jare mbaravikire.
8. Oyeapota ñemboveu, irundi yasi ñavo jare arasa ñavo, kuae mburuvicharenda tẽtã miatĩpe.
9. Oyeapota yeporu korepotiregua ikatu kotigui, oyeapo kavi vaerã kuae yeporu jare oyeapota mbaravikĩ kuartia, kuae mburuvicha rendape.
10. Oñangarekota kuae, te guapire okuakua vaerã tẽtãmiatĩ jare oyeapota ati Desarrollo Humano peguareta, jare oyecha vaerã mbaravete, jare oyeapota ñemae jare õime vaerã mbokia opaetepegua kuae tẽtãmiatĩpe.
11. Oyeapo vaerã ñemboe oyapo vaerã kuae mbaavai kuakua regua tẽtãmiatĩpe.
12. Oyeapo vaerã ñemongueta jare oyeapota mbokia oñemometei vaerã ñee, oyeapo vaerã mbaavai mbae reve, oñeñonota kuae mbaravikĩ oyeapota vaepe, arasapegua.
13. Oyeapo vaerã mbaravikĩ aguiyea rama õime mbaavai, jare oñemometei vaerã ñee, opaete tẽtã ñemboyao rupi, municipales rupi, jare voriviape, jare ivi ipo retandive.
14. Oyeapo vaerã yupavo kuae mbae ikavi mbae oyapo vaere jare oye apoye vaerã imbavae kuae guẽrokomeguã vae kuae õi meramos oyekua mbae ipiau ikavi mbae.
15. Oñemeeta mbaravikĩ atĩpe oyapo vaerã, ñembosimbiam, kuae tupapire ta õi kavi vaerã kuae mburuvicha rendape kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO III:

KUATIA APOA TẽTã MIATĩPEGUA OYAPOKAVAERã:

ÑEMBOYAO 22. (OYAPOKAVAE), oyeapo vaerã kuae ipiau ñangareko regua oyuvake õime vaerã korepoti oporomborĩvaeretandive, kuae mburuvicha rendape.

ÑEMBOYAO 23. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARã), kuae oyapota kuartia apoa, tẽtãmiatĩ pegua, oyeko õi vae mburuvichare jare õime vaerã mbaepuere oyeapo vaerã, kuae jae oyeapo vaerã.

KUATIA APOA REGUA TẽTãMIATĩPEGUA OYAPOKAVAE.

- a. Oyeapotavae, oyeapo mbarea mbaravikiregua.
- b. Oyeapotavae, korepotiregua.
- c. Oyeapotavae, oñangareko vaerã.
- d. Oyeapotavae, yeokuai õi kuae vae.
- e. Omboveuta ñemboerenda mburuvicha.

ÑEMBOYAO 24. (OYAPO VAERA KUATIA APOA TĒTÁ MIATĪPEGUA OYAPOKATAVAE), oyapo vaera, kuationa apoa regua jae kuae.

1. Oyeapo vaërä tenonde kuae ñangareko regua kuae mburuvicha rendape jare oñemboveuvaera ñeñonokavia jupi öi vae.
2. Oñemoirüta, jare oñeñonokavita kuae korepoti, mbae jepirä omeë vaërä yeporu, korepotiregua, opaete vaepegua, jare öimeta oñangareko vaërä, kuae mbaraviki oyeapotavae, jare mbarea mbaraviki regua, opita vaërä, jaekavi, kuae ñeñonokaviape kuae voriviape, jare kuae tĕtämiatipe.
3. Oyeapota ñeñonokavia, kuae oparaviki vaereta opaetepegua kuae mburuvicha rendape, jare mborokuai reta pe öivae, jare ñee oyeapo vaepe öivae kuae voriviape, jare tĕtämiatipe, ñee oevae oñembosimbi vaërä kuae ñeangarekoa, yeokuai öi kua vae öi mevaera mbaepuere tĕtämiatipe .
4. Oyecha vaërä jaekavi ra öivae kuae oyepisi öivae kuae tĕtämiatipe, jare öime vaërä yepuepi kuae mburuvicha rendape, jare irüreta oyeapota vae.
5. Ikavi meteirami oyeapo vaërä mbaraviki, opaete meteirami oyeapo vaërä mbaepuere, tĕtämiatipe.
6. Oñangareko vaërä korepotire, kuae tĕtämiatipe, jare oñemboasata mburuvicha, tĕtä miati peguape, oyekovara vae regua.
7. Oñangarekota opaete korepoti öi vaere kuae oyapo oparaviki vaeretape, jare oñemometei vaera ñeangarekoa, opaete tĕtä ñemboyao rupi.
8. Oypota ñeangarekoa, mbae jepiregua, oporombori vaeretandive, oyeapota oñemee vaërä, korepoti.
9. Oyeapota jare oyechakata kuae mbia jare oyeapoka vaërä kuae tĕtämiatipe ñeñonokavia rupi öi rämi.
10. Oñangareko vaërä kuae mbarea mbaravikiregua kuae ñeñonokavia öi rämi.
11. Öime vaërä mbaepuere, ñangareko regua, oñemae vaërä mbaravikire opaete arasa peguare jare mbarea mbaravikiregua PAC, oñemometei vaërä ñee kuakua, oñeñono vaërä irupé sistema informático kuae öi mbarea mbaravikiregua pe.
12. Oñeñonota oñemboipi vaërä, kuae oñangareko vaërä oyekovara vaere kuae oyeapota tĕtämiatipe.
13. Oñeñonota mborokuai retape oyapokatavae kuae korepotiregua oyepoepi vaërä korepoti kuae mburuvicha rendape.
14. Oñemborita oñemboveu vaërä korepotiregua, jare oikua oyapovae mborokuai reta opaetepegua.
15. Oñemboipi, vaërä oñemee ñee, jare oyeapo vaërä ñee mometei, jare oyeapota, ñemboe kuae oparavikita vaeretape, kuae mburuvicha rendape.
16. Opita oyeapo vaërä ñee mometei oyeapo vaërä ñemboe renda mburuvicharetape.
17. Oñemee mbaraviki kuae atipe, oyapo vaërä ñembosimbua öi kavi vaërä tupapire ta kuae mburuvicha rendape, kuae ñee omeë mburuvicha.

ÑEMBOYAO IV:

KUATIA APOA REGUA TETA MIATĪPEGUA OÑEMOMETEIVAĒRÄ ÑEE KUAE MBURUVICHARENDAPE:

ÑEMBOYAO 25. (OYEAPOVAERA), oyeapota oyeya vaërä jandarupi, atĭ mborokuairegua, tĕtä miatĭpegua, iyambae municipal, jare atĭ oyeapo vaërä opaete ivĭ ipo retandive, kuae mburuvicha rendape, öime vaërä, yeyora kuae tĕtämiatĭpe.

ÑEMBOYAO 26. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARÄ), kuae oyapota kuatia apoa regua, tĕtä miatĭpegua jare oyeko vae mburuvichare jare irü mburuvichareta oyapota vae.

KUATIA APOA REGUA TĒTÄ MIATĪPEGUA OÑEMOMETEI VAĒRÄ ÑEE KUAE MBURUVICHARENDAPE:

- a. Oyeapotavae, oñemometei ñee atĭ pe mborokuairegua pe.
- b. Oyeapotavae, oñemometei ñee iyambae municipal rupi.
- c. Oyeapotavae, oñemometei ñee atĭ reta tĕtä pegua, ivĭ ipo retandive.
- d. Oyeapotavae, aguiyera öime mbaavai jare oñemometei vaërä ñee.

ÑEMBOYAO 27. (OYAPOTA VAE KUATIA APOA TĒTÄ MIATĪPEGUA OÑEMOMETEI VAĒRÄ ÑEE KUAE MBURUVICHARENDAPE), oyeapo vaërä kuae kuatia oparegua, tĕtämiatĭpegua, jare oñemometei vaërä ñee, kuae mburuvicha rendape, kuae jae oyeapota vae.

1. Oñemoañata, kuae ñemoirü iyambae tĕtämiatĭpegua.
2. Oñemboipĭta oyeapo ñee mometi oyeapo vaërä mbokia, oyeapo vaërä tĕtä miatĭpe.
3. Oñemometei ñee oyeapo vaërä kuae tĕtämiatĭpe, jare atĭ tĕtämiatĭpegua, jare tĕtä ñemboyao rupi, oyeapo vaërä kuatia rirü mborokuai regua.
4. Oñemometei vaërä ñee mburuvichaguasu ndive jare atĭ mborokuairegua opaete vaepeguara, jare opaete mburuvichareta peguara, tĕtämiatĭpegua.
5. Oñemboipĭ oñembori vaërä oporomborivaereta jare iyambae tĕtä ñemboyao retapeguara, jare tĕtämiatĭ tarija peguara, oyeya vaërä jendarupikavi.
6. Oñemometei vaërä kuae mbokia, oyapo vaërä oporomborĭ vaereta jare mburuvicha municipales peguareta jare tĕtämiatĭpeguareta, oyeapo kavi vaërä yuapĭ, oyeapotavae.
7. Oyeapota jare oyechakata, oyeapo vaërä kuae tĕtämiatĭpe, mborokuai, oyuvake öi vaërä, mburuvicha guasu voriviape guandive, aguiyera öime mbaavai, kuae iyambae tĕtämiatĭpe.
8. Oñemometei vaërä ñee oyechaka vaërä oyeapota vae iyĭpi mborokuairegua jare oyeapo vaera kuae tĕtämiatĭpe.
9. Oyeapota ñee ome vaërä ñeñonokavia vorivia pegua jare tĕtämiatĭ pe, oyeapo vaërä ñemoirü, iyambae tĕtämiatĭpegua, jare oyeapo vaërä mburuvicha rendape.
10. Oñemometei jare meteirami oyeapo vaërä, kuae mburuvicha rendape, atĭ oyeapo vaërä opaetepegua, kuae mbokia oyapo vaërä, oporomborĭ vaereta.
11. Oñemeeta ñee atĭpe, oyuvake öi vaërä kuae mburuvicha rendape, jare opaete atĭ rupi, jare ivĭ ipo retandive.
12. Oyeapota jare oñemee vaërä ñee, ñemboavai mbae reve kuae tĕtämiatĭpe.

13. Oñemeētavae ñemongueta, aguiyera oïme tekoraï, kuae ñeñokuai apope, kuae mburuvicharenda têtämïatïpe.
14. Oyeapo vaërä ñmbavae kuae o, teko retaregua kuae mburuvicha rendape, jare oñemometei vaërä kuae tekoraï têtämïatïpe.
15. Oñemometei vaërä ñee oyeapotavae jare aguiyera oïme mbaavai kuae têtä ñemboyao rupi, jare municipio rupi, jare voriviape.
16. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe, oyapo vaërä, ñembosimbïa öikavi vaërä tupapire reta kuae mburuvicha rendape, kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO V:

KUATIA APOA TËTÄ MIATÏPEGUA IKAVI ÖÏ VAËRÄ.

ÑEMBOYAO 28. (OYEAPOTAVAE), oyapota yeporu jupi kavi kuae Derecho ikavi öï vaërä opaete têtämïatï tarijape.

ÑEMBOYAO 29. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARÄ), kuae oyapota, kuatia apoa têtä miatïpegua oyeko öï vae mburuvichare jare oïme vaërä mbaepuere kuae oyeapota vaere.

KUATIA APOA TËTÄ MIATÏ PEGUA IKAVI ÖÏ VAËRÄ:

- a. Oyeapotavae, oyeapota ati.
- b. Oyeapotavae, mborokuai.
- c. Oyeapotavae, oñangareko vaërä.
- d. Oyeapotavae, ikavi öï vaërä opaete.

ÑEMBOYAO 30. (OYAPOVAERA KUATIA APOA TËTÄMIATÏPEGUA IKAVI ÖÏ VAËRÄ), oyeapo vaera kuatia apoa têtämïatïpegua, ikavi öï vaërä, kuae jae oyeapota vae.

1. Oñeñonota, jare oyeapota, mbokia oyepi vaërä jupi ikavivae.
2. Oyeapota ñemongueta mbokia regua oyeapo vaërä ñembori oporombori vaeretandive, kuae têtämïatïpe jare kuae mburuvicharenda tarijape.
3. Oyeapo vaërä, oñembongueta, mbokia regua oñeñono kavi vaërä kuae mbaraviki, jare aguiyera meteiäve oya viki.
4. Oyeapota ñemboveu, iyipi gui oyuvake öï vaërä, kuae ñeangarekoa opaetepegua öivae oparavikivaereta opaetepegua vae.
5. Oyeapota kuae ikavi vaërä ome ñembori, oporombori vaereta.
6. Kuakua regua oyeapotavae ikavi, jare ñemboete reve kuae mborokuai retape, jare ñee oyeapovae, têtä ikatu kotigua retandive, jare opaete öivae kuae mborokuaipe öivae vorivia pegua, jare têtämïatïpeguape öivae.
7. Oñemeeta mbaraviki jare oñemborita, jupivae oyeapo vaërä, kuae têtämïatïpe, jare oñemometei vaërä, mborokuai öï vaereta.
8. Oñeñonota, kuakua vaërä, kuae mborokuai jare ñembosimbïa jare ñeñokuai apoa, kuae mburuvicharenda pe, jare têtämïatïpe.

9. Oñemometeita ñee oyeapo vaërä kuae mburuvicha rendape, atĩ oyeapotavae, jare Ministerio opaete pegua jare oñemae vaërä opaete kuae oporoepivae tětä rupigua, jare oporomborivaereta oyapo vaërä ikavi.
10. Aguiyera oĩme mbaavai kuae mburuvicha rendape, jare omboguapita jee kuae mbarea oyeapo vaepe mbaravikiregua, oñangareko vaërä opaete mbaravikiretare, jare omboguapita jee kuae ñee ñeñope oyeapovae opita vaërä ikavi kuae oporomborivaereta.
11. Oñeñonokavita tupapire iviregua jare opaete okañi mbae reta kuae mburuvicha rendape.
12. Oyeapota tupapire kuae ñemboveu mbaravikiregua, jare omeeta ipuepiarä kuae oyapo vaepe jare oyeapota mbaraviki kuationa, kuae oñepiröta vaeregua opaete kuae mburuvicha rendape.
13. Oñemee vaërä, oyeporu vae jare omboveu vaërä voriviape, jare tětämiatipe, oyeapo vaërä ñee mometei opaete atĩ rupi, jare kuae mburuvicha rendape.
14. Oyecha vaërä jare oyeapo vaërä arakua oñemboveu vaërä kuae omae vaereta opaete rupi.
15. Omee vaërä ñemongueta jare oñemometei vaërä ñee mbokia regua, ikavi vaërä kuae tětämiatipe yoguireko vaereta kuae oĩ mborokuai guasupe.
16. Oñemoiru vaërä mbaraviki- ikavi yoguireko vaërä kuae tětä pe kuae oiporu opaeteivae, jare oñemometei vaera ñee, kuae voriviape, kuae oyapota opaete mburuvichareta, jare atĩ oyapoka vaereta.
17. Oñemometei vaërä ñee policiaretandive kuae tětämiatipe jare oyeapo vaërä, ikavi kuae tětä jare oĩ kavi vaërä opaete jendarupikavi.
18. Oñemee mbaraviki atipe oyapo vaërä ñembosimbua jare oikavi vaërä tupapire reta kuae mburuvicha rendape kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO VI:

KUATIA APOA TĒTĀ MIATĪ PEGUA OYEPI VAĒRĀ KUA TEKORETA KUAPEGUAIÑOVAE:

ÑEMBOYAO 31. (OYEAPOTA), oyeporuta atĩ oyeapo vaera jare oikuaka vaërä jare oepi vaërä kuae tekoreta kuae tětämiatĩ tarijape, jare oyapo vaërä mbaraviki kuae tětämiatipe.

ÑEMBOYAO 32. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARĀ), kuae oyapokata kuationa apoa tětä miatipegua, kuae oyeko oivae mburuvicha revea jare oime vaërä mbaepuere kuae oyeapota vaere.

KUATIA APOA TĒTĀ MIATĪ PEGUA OEPĪVAĒRĀ KUAETEKORETA KUAPEGUAIÑOVAE;

- a. Oyeapotavae, kuae teko retaregua.
- b. Oyeapotavae, kuae peguaiño vaeregua.
- c. Oyeapotavae, oyeapota opaete teko retaregua.
- d. Oñemboveuta metei rami oĩ vaërä kuae tětämiatipe.
- e. Jare irũ o teko retaregua.

ÑEMBOYAO 33. (OYAPOTA KUATIA APOA TĒTĀ MIATĪPEGUA OYEPĪ VAĒRĀ KUAĒ TEKORETA KUAĒ PEGUAIÑO VAE), oypota kuatia apoa tĕtĕmiatĕpegua, kuae teko retaregua kuae peguaiño vae, kuae jae oyeapota vae.

1. Oyeapota mbokia opaete pegua oypĕi vaĕrĕ kuae tekoreta kuae peguaiño vae opaete tarijape yoguĕreko vaereta peguara, jare oyeapota mbaravĕki opaete peguara.
2. Kuae oyapota oikua vaĕrĕ ĩvi yapĕ rupi kuae tĕtĕmiati tarijape, oyeparavĕki vaĕrĕ oypĕi vaĕrĕ tekoreta kuae peguaiño vae, jare ōi meta oparavĕki vaĕrĕ pĕpe.
3. Oñembo tuicha vaĕrĕ ñemboe oyeapo vaĕrĕ mae aguĕyera ōime mbaavai mburuvicha tĕtĕmiati pegua, omaeta kuae mbaavaire kuae tekoreta kuae peguaiño vaere.
4. Oñemeeta mbaepuere kuae tĕtĕmiatĕpe, opaete atĕ rupi, ōime vaĕrĕ ñeangarekoa, korepotiregua oecha vaĕrĕ jare ĩyĕi vaĕrĕ kuae tekoreta.
5. Ōimeta oyeapo kuae O, tĕtĕmiatĕpe ōime vaĕrĕ ñemboe kuae oypĕi vaĕrĕ kuae tekoreta kuae peguaiño vaere, oñemae vaĕrĕ kuae tekore.
6. Jare oñemeeta tupapire kuae tĕtĕmiatĕpe kuae teko retaregua kuae peguaiño vaeregua.
7. Oñemboveuta jare oñemeeta ñemboe opaete vaepegua ikavi vaĕrĕ kuae oypĕi vaĕrĕ tekoreta kuae tĕtĕmiatĕpe, oyeapo vaĕrĕ tuicha kuae atĕ kuae tĕtĕ pe.
8. Oñemometei vaĕrĕ ñee jare oñemae vaĕrĕ kuae mbaravĕkiretare kuae mburuvicharenda tĕtĕmiatĕpe jare maenunga mbaravĕki ōimeta guĕnoi mbaavai, kuae mbokia oyeapota ōivae kuae oypĕi vaĕrĕ kuae tekoreta.
9. Oñemeeta mbaepuere kuae kuatiare kuae oñembosĕmbi vaĕrĕ tapeapo regua jare urbanizaciŕn tĕtĕmiati tarijapegua.
10. Oyeapo vaĕrĕ korepotiregua oporombori vaeretape tĕtĕ ikatukotĕ guaretape ome vaĕrĕ korepoti, kuae opaete oyeapota vaepegua.
11. Oyeapota kuae parque, jare oñeñovatu vaĕrĕ, opaete arakae vaereta kuae ōi kua mborokuai añave ōi vaepe.
12. Oñemeeta kuae tupapire oyeapo vaĕrĕ kuae ñemboe kuae ĩvi re jupi kavi ōivae mbaetĕ yave oñemboasata oñeñovatu, vaĕrĕ tekoreta kuaepeguaiño vae kuae tĕtĕ miatĕpe.
13. Oñangarekota, kuae kuatia ĩrŕ re arakae vaereta kuae tĕtĕmiatĕpegua.
14. Oyeapo vaĕrĕ ñemboete kuae mbaravĕki kuatiare, okuakua vaĕrĕ tekoreta.
15. Oyeapota ñembueta kuae mbaravĕki korepotiregua.
16. Oñemeeta mbaravĕki kuae atĕpe oyapo vaĕrĕ ñembosĕmbia jare ōikavi vaĕrĕ tupapire reta kuae mburuvicha rendape kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO VII.

KUATIA APOA TĒTĀ MIATĪPEGUA MBAEKĪRAU JARE ITAVERA REGUA JARE ENERGIAREGUA

ÑEMBOYAO 34. (OYEAPOTAVAE), oyeapota kuakua kuae mbaraviki kuatiare mbaekirauregua jare ita veragua jare energiaregua oñemometei vaërä kuae mbokia kuae voriviape jare têtämiatipe.

ÑEMBOYAO 35. (YEOKOA MBURUVICHARETA PEGUARÄ), opita oyapo vaërä kuatia apoa têtä miatipegua, kuae oyeko öivae mburuvichare jare irü mburuvichare oyapo vaërä kuae.

KUATIA APOATËTÄ MIATPEGUA MBAEKIRAUREGUA ITA VERAREGUA ENERGIAREGUA

- a. Oyeapotavae, mbaekirauregua jare itavera regua.
- b. Oyeapotavae, energiaregua.
- c. Mbaraviki oñemometei vaërä jare öime vaërä gas natural takarärä retapeguara, (GNV).
- d. Mbaaporenda, SETAR, EMTAGAS.

ÑEMBOYAO 36. (OYAPOVAERA KUA E KUATIA APOA TËTÄ MIATPEGUA MBAEKIRAUREGUA JARE ITA VERA REGUA JARE ENERGIAREGUA), oyapo vaërä kuae kuatia apoa têtämiatipegua, mbaekirauregua, jare ita vera regua, jare energiaregua, kuae jae oyapo tavae.

1. Oñeñonota oyeapo vaërä mbokia, oñemometei vaërä, kuae kuakua, mbaekirauregua jare ita vera regua, energía regua, kuae têtämiatipe.
2. Öimeta oñemae vaërä jare oyeapo vaërä kuae mbokia kuae têtämiatipe, kuae mbaekirauregua jare ita vera regua jare energía regua.
3. Oychakata, jare oñemoañata, mbaraviki kuatia, öime vaërä opaeteirupi energía kuae têtämiatipe, jare öime vaërä tembiu, ikavi.
4. Oñemaeta jare oñemoañata, kuae mbaraviki kuatia electrificación regua opaete têtämiatipe.
5. Oñemometei vaërä ñee kuae ENDE, oyeapo vaërä mbokia energiaregua voriviape, jare têtämiatipe.
6. Okuakua vaërä, kuae oñemboipi oyeapotavae ati mbaraviki kuatia regua, kuae mbaaporenda ome vaërä mbaekirau kuae ivi têtämiatipe, jare omboveuta kuae mbokia voriviapeguape jare têtä ñemboyao rupi.
7. Oyeapota ati mburuvicha têtämiatipegua retandive, mbaaporenda ome vaërä mbaekirau kuae ivi têtämiatipe, jare oñemborita mburuvicha gasu vorivia pe guandive jare opaete têtä ñemboyao rupi.
8. Oyeapota, ati mburuvicha têtämiatipegua ndive, oñemboipi vaërä oñemee kuae gas, jare oparavikita vae, oñemometeita oyeapo vaërä ñee, mometei, kuae Y.P.F.B. kuae oñemboveu vae mborokuai 3065.
9. Oñemaeta kuae oñemevaera mbaekirau kuae têtämiatipe.

10. Oyeapota ñemongueta mbokia regua, opaetevae mbovira oyeporu kuae gas, karai rëtä rupi, jare opaete tëtä rupi, oyepoepi vaërä kuae energética, kuae mbaarendape.
11. Oñemaeta jare oyeapota, kuae mbaraviki öime vaërä takarärä retape, opaetepegua.
12. Oñangarekota kuae ati mburuvicha tëtämiatipegua kuae mbaarendape, EMTAGAS JARE SETAR, oyapo vaërä kuae mae keapera oata vae.
13. Oñemometeita ñee, jare mburuvicha oe chakata, kuae tëtämiatipe, jare öimeta, mburuvicha, oñemopüa, kuae Y.P.F.B.pe, jare oñembori vaërä mbaraviki pe.
14. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe oyapo vaërä ñembosimbia, kuae tupapire, retaregua, öikavi vaërä kuae mburuvicha rendape, kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO VIII:

KUATIA APOA TËTÄ MIATÏPEGUA OYAPO VAËRÄ MBARAVIKÏ OPAETEPEGUA.

ÑEMBOYAO 37. (OYEAPOTA VAE), okuakua vaërä, mbaraviki, korepotiregua, opaete vaepeguara kuae tëtämiatï tarijape.

ÑEMBOYAO 38. (YEOKOA MBURUVICHARETAPEGUARÄ), opïta oyapo vaërä kuation apoa tëtä miatipegua, kuae oyeko öivae mburuvichare jare mburuvichareta oyapoka vaërä.

KUATIA APOA TËTÄ MIATÏPEGUA OYAPO VAËRÄ MBARAVIKÏ OPAETE PEGUA

- a. Oyeapotavae, ikavi öi vaërä.
- b. Oyeapotavae, mbaraviki reta.
- c. Oyeapovaera, mbaraviki hidráulica regua.
- d. Oyeapotavae, O apoa regua jare opaete mbae yekou regua.
- e. Mbaraviki oñemometei vaërä, EDECA, PRODASUB, oyeyoo vaërä ðivi igui rupi öivae jare oñeñono kavi vaërä ð. ðiri guasu jembéi Guadalquivir.

ÑEMBOYAO 39. (OYAPO VAERA KUATIA APOA TËTÄMIATÏPEGUA MBARAVIKÏ OPAETE PEGUA), oyapo vaërä kuation apoa tëtämiatipegua, kuae mbaraviki opaete pegua, kuae jae oyeapotavae.

1. Oyeapo vaërä ñemongueta jare oyeapo vaërä mbokia jare mbaraviki kuation öi kavi vaërä ferroviaria, jare mbae veve iguivika jare opaete takarärä reta tëtä miatipegua.
2. Oñemometei vaërä ñee, kuae yeporure, mburuvicha guasu vorivapeguape, oñemometei vaërä ñemongueta ikavi öi vaërä tapereta oasa tëtä ikatukoti vae kuae ðivi tëtämiatï tarija rupi vae.
3. Oyeapota mbaraviki jare öi meta, oñangareko vaërä kuae tapare kuae tëtämiatipe, oporombori vaereta mbaravikire kuae oyeapota ñeñonokavia rupi, añave öivae pe.
4. Oyeapota ñemondo jupikavivae oyapo vaërä ñee ñeñope oporombori vaeretandive, oyeapo vaera ikavi, kuae tape, öivae rupi.

5. Oyeapota ikavi kuae mbaraviki jare oñemeeta mbota kuae tětämiatipe.
6. Oñemeeta oyeapo vaërä ñembosimbía kuae mbaraviki opaetepegua jare ikavi öi vaera oyeaporu vaërä kuae tecnología.
7. Oyeapota ikavi kuae mbae veve iguiyía, opaete pegua kuae tětämiatipe.
8. Oyeapota ñemongueta mbokia opaetepegua jare oyeapota mbaraviki kuation kuae mbaraviki oyeapota, †, retaregua vae.
9. Opaete mbokia mbaraviki regua kuae tětämiatipe, opaete mbae yekou, jare O, apo regua kuae oyeapota opaete vaepegua, kuae tětämiatipe.
10. Oyeapota mbokia, kuae mbaraviki reta oñeñono kavi vaërä, jare oñeñovatu vaërä kuae tupapire reta, kuae tětämiatipe, oyeapota mbaraviki kuation, mbae renda opaete vaepegua, jare irü mbaaporenda.
11. Oyeapota mbokia oyeapo vaërä mbaraviki oñemee vaërä korepoti, mbovi mi opaete vaepe, kuae O, apo regua, kuae tětämiatipe, okuakua vaërä mbaraviki kuation, O, apo regua, ikavi öi vaera.
12. Oñemometei vaërä, ñee mburuvicha municipales retandive oyeapo vaërä mbaraviki kuation, oyeapo oñemee vaërä servicio básico jare O, apo opaetepegua, opaete tětä rupi, jare municipales rupi.
13. Oñemometei vaërä ñee, oyuvake öi vaërä mbokia vorivia pe guandive, oyeapo vaërä mbaraviki kuation, kuae mbae rechaka oyeapo vaërä kuae tětämiatipe.
14. Oñemometei vaërä ñee oyeapo vaërä mbaraviki kuation, kuae mbaaporenda opaetei pegua SETAR jare EMTAGAS, oñemoirü vaërä kuae mbaraviki, electricidad, regua gas natural regua.
15. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe, oyapo vaërä ñembosimbía öi kavi vaërä tupapire, reta kuae mburuvicha rendape kuae ñee omee mburuvicha.

ÑEMBOYAO IX:

KUATIA APOA TETA MIATIPEGUA KUAKUA OPAETE PEGUA.

ÑEMBOYAO 40. (OYEAPOTAVAE), oyapo vaërä kuakua, tětämiatipegua, öime vaërä Yuvake, opaete rupi, kuae tekove ikavi vaërä kuae teta miatipe, jare oiko vaera ikavi.

ÑEMBOYAO 41. (YEOKOA MBURUVICHARETAPEGUARÄ), kuae opita oyapo vaërä kuation apoa tětämiatipegua, kuae oyeko öivae mburuvichare jare irü mburuvichareta oyapo vaërä kuae jupi.

KUATIA APOA TÉTÄ MIATÍPEGUA KUAKUA OPAETEPEGUA.

- a. Oyeapotavae, oñemometei vaërä ñee, kuae mbaraviki, opaete peguara.
- b. Oyeapotavae, öime vaërä Yuvake, opaetepegua.
- c. Kuae mbaraviki, oñemometei vaërä, SEGES, SEDEDE, SEDES.

ÑEMBOYAO 42. (OYAPO VAERA KUATIA APOA TÉTÄ MIATÍPEGUAKUAKUA OPAETEPEGUA), oyapota vae kuation apoa, kuakua opaetepegua kuae jae oyeapo tavae.

1. Oyeapota jare oñeñonota, kuae mbokia, oñemometei vaërä ñee kuae tětämiaŧipe, kuae kuakua opaete vaepeguara.
2. Oyeapota kuae mbokia, tětä ñemboyao rupi, oñemboveu vaërä, kuae kuakua, mburuvicha rendape.
3. Oyeapota ñee mometei oñemae vaërä, oyeapoguere, mbaraviki opaete peguare. (SEDES, SEDEDE, SEDEGES).
4. Oñemboveuta kuae ñee mometei oñeñono öivae kuae oyuvake, opaetepegua, jare mbokia opaetepegua kuae tětämiaŧipe, oyeapo vaërä mbaraviki, oñemoirü vaërä.
5. Oyeapota, oñeñono vaërä kuae ivipe, ñöguinoi vaereta, oyeapo vaërä mbokia, opaetepegua, kuae tětämiaŧipe, jare, oporombori vae retapeguarävi.
6. Oyeapota mbokia, opaetepegua öikavi vaërä, kuae atï, jare taurusureta peguavi, kuae, kuakua tětämiaŧipe.
7. Oyeapota kuae ñemoirü sistema, de aseguramiento universal jepimbae tekoroisä opaetepegua kuae tětämiaŧipe.
8. Oyeapo vaërä kuae mbokia, mbaraviki kuationa regua, aguïyearama öime kuae desnutrición kuae tětämiaŧipe.
9. Oyeapota, kuae mbaraviki opaetepegua, mbokia korepotiregua kuae tětämiaŧipe kuae pe oparavikita oikuavae.
10. Oyeapota ñuvanga regua oikua vaërä oyeapovae, yovaicho kuae ñuvanga pe, kuae tětämiaŧipe.
11. Oñemboveuta kuae mbaraviki, ikavi oyeapo vaërä jare oñemboveuta kuae mbokia vorivia pegua.
12. Oñemboveuta mbokia regua, oyeapo vaërä mbaraviki kuationa michia retape, jare taurusureta pegua, jare kuña okuakua vaereta peguarä jare discapacidad retapeguarävi.
13. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe, oyapo vaërä, ñembosimbua öikavi vaërä tupapire, reta kuae mburuvicha rendape, kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO X:

KUATIA APOA TĒTÄ MIATĪ PEGUA OPAETE YAIKO PIPEVAE JARE † REGUA.

ÑEMBOYAO 43. (OYEAPOTAVAE). Oyeporu oyeapo vaërä, ñemongueta, oñemoirü vaërä, kuae mae jare mbokia kuae tetamiatipe, yaikatu yaiporu vaërä mbae yekou opaete ivipe ñöguinoi vaereta, jare ipuere oyeapo vaereta jare ipuere mbae ma oyeapo vae, jare opaete iregua jare opaete yaiko pipevae.

ÑEMBOYAO 44. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARÄ), opita oyapo vaërä kuationa apoa tětämiaŧipegua, kuae oyeko öivae mburuvichare, jare irü mburuvichareta oyapo tavae.

KUATIA APO TĒTÄ MIATĪPEGUA YAIKOPĪPEVAE JARE † REGUA

- a. Oyeapotavae, ikavi vaërä, mbaraviki, jare, ivi yaiko pipevae.
- b. Oyeapotavae, Mae ikavi, vaërä I, regua.
- c. Kuae mbaraviki oñemometeita, PROAGUA, SAN JACINTO, PROVISA, CODEFAUNA, PERTT.

ÑEMBOYAO 45. (OYAPOTAVAE KUATIA APOA TĒTĀ MIATIPEGUA YAİKO PIPE VAE JARE † REGUA), oyapo tavae kuationa apoa tĕtamiatipegua, yaiko pipevae, jare † regua, kuae jae oyeapotavae.

1. Oyeapota oñemometei vaĕrĕ ñee, oyeapo vaĕrĕ mbokia, jare oñemometei vaĕrĕ ñee, kuae tĕtamiatipe oyeapo vaĕrĕ kuakua, kuae mbae yekou ivi pe oi retavae jare yaiko pipe vae oyeapo vaĕrĕ ñemongueta, kuae moña oe vaeretare, jare oyeaporu vaĕrĕ kuae ipiau oe vaereta.
2. Oyeapota ñemoirũ, kuae mbokia pe, oñemometei vaĕrĕ ñee opaete tĕtĕ ñemboyao rupi, oyeapo vaĕrĕ kuae yekou jare yaiko pipevae kuae tetamiatipe.
3. Oyeapota ñemongueta kuae mbokiare jare oyeapo vaĕrĕ, mbaraviki kuationa, opaete kuae yekou regua kuae tĕtamiatipe, jare oñemboeteta tekoreta opaete tĕtĕ rupi.
4. Oyeapota ñemoirũ kuae mbaravikire, kuakua ikavi vaĕrĕ yaiko pipe vae kuae tĕtĕ miatipe.
5. Oyeapota mbaraviki kuationa, oyeapovaera, ñemboe, iregua kuae karai rĕtĕ rupi, jare opaete tĕtĕ rupi campesino, indigena, kuae † regua.
6. Oyeapota, ñeñonokavia kuae oyepi vaĕrĕ jare oyeapota opaetepegua, mbae yekou regua, comunidades campesino indigena, kuae ivi yap† rupi, jare omee vaĕrĕ, energĕtica, ñembosimbi vaĕrĕ, jare oyeapo vaĕrĕ.
7. Kuae oyeapota, opaete peguara t†† † vaeregua, oyeapo vaĕrĕ opaeteirupi, oime vaĕrĕ † ikavi jare ivi rareta, jare oyepoepi vaĕrĕ.
8. Oyeapota mae aguıyearama, oime contaminaci3n, kuae ivi tĕtamiatipe.
9. Oyechakata oyeapo vaera mbaraviki kuationa, kuae mbaraviki oyeapota vaere oyeaporu vaĕrĕ, ikavi, opaete mbaeyekou reta, oi kuae tĕtamiatipe vae.
10. Oyeapota ñemongueta, kuae atipe, oyeapo vaĕrĕ, mbaraviki kuationa, kuakua regua ivira retare kuae tĕtamiatipe.
11. Oimeta guinoi tupapire kuae yaiko pipe vaeregua oyeapo vaĕrĕ, mae kuae tĕtamiatipe.
12. Oyeapota kuae mborokuaıpe oivae medio ambiente regua jare oime vaĕrĕ, kuae ñeñokuai tĕtamiatipe.
13. Ñengueta oyeapota oyepi vaĕrĕ kuae ivi jare oñeñonota mbokia pe, oyeapo vaĕrĕ ñengueta, yepuepi vaĕrĕ, ivi kuae tĕtamiatipe.
14. Tenonde oyeapota, aguıyearama oime contaminaci3n, kuae yaikopipevae vaepe, jare (opaete ivikuareta oime guinoi vae ivituyapovae).
15. Oñemoirũta, kuae mbaraviki, kuae tĕtamiatipe, aguıyearama oime contaminaci3n kuae yaiko pipevae pe oñemoia vaĕrĕ kuae mbae jiru rĕtĕ oyeap†ta, kuaeretako oyapo contaminaci3n, kuae re oimeta ñemboe.
16. Oyeapota ñengueta kuae mbaraviki kuakua biodiversidad, kuae tĕtamiatipe.
17. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe, oyapo vaĕrĕ ñembosimbıa jare oikavi vaĕrĕ, tupapire reta kuae mburuvıcha rendape, kuae ñee omee mburuvıcha.

ÑEMBOYAO XI.

KUATIA APO TĒTĀ MIATIPEGIA KUAKUA CUMUNITARIO CAMPESINO KOREPOTI OPAETEPEGUA.

ÑEMBOYAO 46. (OYEAPOTAVAE), oyeporu jare oyeapota, ñengueta kuae mbokiare moña öe vaeregua, opaete tètä tirupi, öime vaërä ikavi tembiu, jare kuakua ñeñokuai oparegua, kuae mbaaporendarupi, oyeapo vaërä artesanía jare turístico jare oñemae vaërä kuae peguara öimeta korepoti, aguïyepara yavai mbaraviki oyeapo vae öime vaërä korepoti, kuae moña öe vaegui öe korepoti kuae tètämiañipe , öime vaërä korepoti opaete peguara, jare jupi kavi.

ÑEMBOYAO 47. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARÄ), opita oyapo vaërä kuationa apoa tètä miañipegua, kuae oyeko öivaie mburuvichare, jare irü mburuvichareta, oyapota vae.

KUATIONA APOA TÈTÄ MIATÏ PEGUA KUAKUA COMUNITARIO CAMPESINO KOREPOTI OPAETEPEGUA

- a. Oyeapotavae, kuakua opaete pegua, campesino retapeguarä.
- b. Oyeapotavae, kuakua mbaapo rendape oyeapogue.
- c. Oyeapotavae, turismoregua.
- d. Mbaraviki oñemometei vaërä, PEU-P, CENAVIT, FFODEPRO, MIPYME y EXPORTAR, SEDAG, PROSOL, PRONEFA.

ÑEMBOYAO 48. (OYAPOTA KUATIONA APOA TÈTÄ MIATÏPEGUA KUAKUA COMUNITARIA CAMPESINO JARE KOREPOTIREGUA), oyapo tavae kuationa apoa tètämiañipegua, kuakua comunitario, campesino jare korepoti opaetepegua, kuae oyeapotavae.

1. Oyeapotavae mbokia oñemometei vaërä ñee kuae tètämiañipe, kuakua agropekuario regua, comunitario kuae opaete, tètä rupi, kuae tètämiañipe.
2. Oyeapo vaërä kuakua opaete tètä rupi, kuae tètämiañipe, oikuarevekavi tekoreta oñemboete reve kavi, iyarakua, arakaevae kuae temiti regua comunitario, jare oñemboveuvaera korepoti opaetepegua.
3. Oñemborita kuae mbaaporenda agropecuaria regua, michi vae jare tuichavae omaetivae reta, jare comunitario oñemboipi vaërä öime korepoti, jare öime vaërä maemerenda kua pe jare oñemee vaërä ikatukoti.
4. Oyeapota mbokia öime vaërä yeporu korepoti kuae michi jare tuicha omaeti vae retapeguara, agropecuaria regua, jare opaete vaepeguara, jare oñemae vaërä kuae moña öe comunitariagui.
5. Oyeapota kuakua jare mbokia jare mbaraviki kuationa, ikavi vaërä tembiu reta, jare öime vaërä kuakua kuae temitireta comunitaria rupi.
6. Oyeapota kuae moña öe vaeregua oñemee vaërä kuae tembiu reta jare kuae agro ecológico jare ipiau öikavi vaërä yandesä ivi ikavi vaërä iyambae moña öe vaeregua kuae comunitario rupi.
7. Oñemborita oñemoirü vaërä ikavi vaërä kuae agropecuario.
8. Oyeapota ñemongueta mborokuai regua oyapo vaërä oikuavae kuae maetiregua, jare pekuariaregua, oñemometei vaërä ñee oñemoirü vaërä kuae mbaraviki jare oñembori vaërä moña öe vaeregua jare agropekuario, oñemometeita ñee kuae ministerio retandive, kuae öimeta atï comunidad rupi, oyeapo vaërä kuae.
9. Oyeapota mbokia omee vaërä temitire.

10. Oyeya vaërä jendarupikavi, kuae mbaraviki, mbokia ikavi vaërä kuae agropecuario jare tembiu reta kuae oyeporu öivae.
11. Oyeapota ñemongueta kuae mbokiare, okuakua vaërä kuae mae oikuavae jare oyapota yeporu, tecnologicaregua, kuae ikavi vaërä moña öivae öimeta ñembori kuae agropecuaria re.
12. Oñemeeta ñemboe kuae moñaregua, jare omee vaërä, öime vaërä opaetepegua jare irü reta imbae oñemee vaërä, opaete kuae atipe, opaete kuae moña öe vaeregua jare öime vaërä korepoti, opaetepegua, comunidad rupi jare oñemborita, kuakua, öikavi vaërä, kuae moña öe vaeregua jare agropecuariaregua, jare öi mevaërä ati korepotiregua, kuae campesinoretape.
13. Oñeñonokavita kuae yepuepi korepotiregua, opaete tëtë rupi, öikavi vaërä korepoti kuae voriviape jare tëtë ikatu rupi.
14. Oñeñonokavita oyeporu vaërä oyeapogue, kuae mbaeyekou regua, oyeapogue reta, agropecuario gui oñemboveuta kuae kuakua, opaeteirupi ikavi öi vaërä.
15. Oyuvake öi vaërä agro industrial.
16. Öi vaërä meteirami kuae ñemoirü kuae yeokoa moñaregua jare agropecuaria industrial.
17. Oñemeeta ñemboe oikua vaërä kuae moñaregua ecológica, öime vaërä oyuvake kuae oyeapota vaere.
18. Oyeya vaërä jandarupi, kavi kuae mbokia, jare oyeapo vaera mbaraviki kuatia, öikavi vaërä kuae ivi.
19. Oyeapota oñemboveu vaërä, jare ikavi vaërä, moña reta jare agropecuaria.
20. Oyeapota mbaraviki moña öe vaeregua, oyeapo kavi vaërä jare oñemee vaërä jare servicio basicoreta, kuae agropecuaria peguara.
21. Oyeapota mbokia kuae ivi regua, jare ivi yapí regua oñeä vaera oñemometei vaërä ñee kuae, instituto nacional de Reforma agraria kuae oyeapota oñea vaera jare oime vaera guinoi tupapire opita vaërä TCO.
22. Oyeapota jare oñemeeta ñee mbokia, oñemometeita ñee kuae tëtëmiatipe, kuakua, korepotiregua, jare oñemboveuta, moña öe vaeregua, jare oñemee vaërä artesanía, jare turisticaregua, jare oñemee vaërä.
23. Oyeapota ñemboete kuae mbaekirauregua, opaete tëtë , ñemboyao rupi, kuae, kuakua moña öe vaeregua, kuae mburuvicha rendape.
24. Oyeapota kuae kuakua, ñeñokuai regua, mbaapo rendape, kuae, OECAS, mbaaporenda michi vae jare tuicha vae, kuae tëtëmiatipe, kuakua regua, öime vaërä mbaepuere oyeapo vaërä jare oñembori vaërä.
25. Oñemboveuta kuae mbaraviki ikavi vaërä oyeapo jare oñemboveuta mbokia, voriviapeguape.
26. Oyeapota jare oñemboeteta, kuae mbokia, kuae mbae ogua vaereta, ikavi vaërä kuae moña öe vaeregua.
27. Oyeapota ñengueta, kuae mbaravikire, oñemboveuta jare öimeta oñemboepi vaërä, mbovimi oyeapo vaërä mbokia, jare ñeñonokavia oyeapo vaërä ikavi kuae mbaraviki, jare oñemborita, oyemboepi, öi kuae vaërä oparaviki vaërä kuae tëtëmiatipe.

28. Oyeapota ñemoirü, ome vaerä korepoti, kuae mbaapo rendape, artesanal, regua jare turístico regua jare oñemee vaerä.
29. Oyeapota O, oñeñovatu vaerä, moña oe vaereta, kuae tětämiañipe, öime vaerä korepoti, opaetepegua.
30. Oyeapota ñemboveu, oñembori vaerä, kuae oñemeetavae, tětä ikatukoti, kuae tětämiañi gui.
31. Kuakua regua oñemboeteta mbokia, oyemboveu vaerä kuae turismo öime vaerä ñeñokuai kuae turismo comunitario re.
32. Oyeapota ñengueta, kuae mbaraviki kuatiare kuae tětämiañipe, oyeapo vaerä mbaraviki jare oñemeë vaerä mbota jare oñembori vaerä, kuae moña oñemeetavae, artesanal, jare oñemee vaerä.
33. Oyeapota öi me vaerä, korepoti, kuae tětämiañipe, jare oñemboveuta mbokia korepoti vorivia pegua.
34. Oñemborita, kuae kuakua, oñemometei vaerä, jare oime vaerä mbaraviki, ikavi.
35. Oyeapota mbaaporenda, opaetepegua, kuae tětämiañipe, öime vaerä ñeñokuai kuae ñeñonokavia voriviapeguape öi rami.
36. Oñemometeita ñee öime vaerä korepoti, jare oñemboipita oyeapo mbaraviki öime vaerä korepoti opaetepegua jare privado retapeguarävi, kuae tětämiañipe.
37. Oñemeeta mbaraviki kuae atipe, oyapo vaerä ñembosimbia, öikavi vaerä tupapire, reta kuae mburuvicha rendape kuae ñee ome mburuvicha.

ÑEMBOYAO XII.

OYEAPOTAVAE KUAETÄMIATPE

PUEBLO INDIGENA ORIGINARIO

ÑEMBOYAO 49. (OYEAPOTAVAE), oyeporu oyeapo vaerä ñemongueta, kuae mbokia tětämiañi peguape, oyeapo vaerä atikuae pueblo indígena originario retandive.

ÑEMBOYAO 50. (YEOKOA MBURUVICHA RETAPEGUARÄ), kuae oyapo vaerä Director, tětämiañipegua kuae oyeko öivae mburuvichare.

ÑEMBOYAO 51. (OYAPOTAVAE DIRECTOR TÄMIATPEGUA PUEBLO INDIGENA ORIGINARIO RETAREGUA).

1. Oyeapota mbokia opaetepegua kuae kuakua korepotiregua jare opaetepegua jare oimeta mboki apo kuae teko retaregua oyepita vaerä kuae mae pueblo indígenaneta regua.
2. Oñeñonota kuae yeporu öime vae jare oñemometei vaerä ñee kuae pueblo indígena retandive öime vaera mbokia, tětämiañipe oñemee vaera korepoti chupe reta.
3. Öimeta guñoi reta oikua vae kuae pueblo indígena originario, oyapo vaerä ñengueta kuae mbaraviki kuatiare.
4. Oyapota ñeangarekoa kuae yekou oyeapo vaeré, kuae öi mborokuai guasupe.

5. Oyeapota mbaraviki öikavi vaërä kuae ivi yapi rupi, jare oñemometei vaërä ñee, oyu vaque öi vaërä tëtä miatipe jare municipio rupi.
6. Oyeapota mbokia opaete tekoretare oñemboete reve tekoreta kuae pueblo indígena retare jare oyeapota mbaraviki kuationa kuae mburuvicha rendape.
7. Oyeapota ñee mometi kuae kuationa apoa ndive oyeapo vaërä mbaraviki metei rami, jare oyeapo vaërä kuae yeporu, kuae yoguireko vae tëtä ati rupi, pueblo indígena oyapo vaera ñengueta kuae mbaraviki kuatiare.
8. Oyeapo vaërä kuae kuationa, oporombori vaeretape jare irüreta ndive opaetepegua vae jare privado retape.
9. Jare irüreta oyapota vae ñemoirü, oñearöta oyeapota vae mbaraviki, autonomia indigenandive, kuae ñee omeë ñemboete reve mburuvicha